

УДК 338.436

Кушнір Л.П., к.е.н., доцент (Lesunia2007@yandex.ru) ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького***Цвайг Х.І.**, к.е.н., доцент (kris-20@ Rambler.ru)*Львівський державний університет внутрішніх справ*

РОЗВИТОК КООПЕРАЦІЇ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

У статті подаються законодавча база сільськогосподарської кооперації, сприятливі умови, необхідні для розвитку кооперації та принципи, за якими кооперативи створюються й здійснюють свою діяльність.

Ключові слова: економічні відносини, кооперація, сільське господарство, сільськогосподарський кооператив, сільгосптоваровиробники.

Постановка проблеми. Важливою складовою здійснення аграрних перетворень є розбудова кооперативного руху на селі. Кооперування – логічна стадія подальшого розвитку аграрних перетворень, що стає можливим завдяки виникненню значної кількості незалежних приватних товаровиробників, які мають спільні економічні інтереси у здійсненні ринкової діяльності. Це відкриває можливості утворення нової організаційної структури сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень. Значну увагу проблемам розвитку кооперативних форм господарювання в аграрній сфері приділяли такі вчені-економісти: В. Андрійчук, Б. Беренштейн, А. Волик, І. Величко, Ф. Горбонос, Т. Зінченко, В. Масін, І. Онопрієнко, А. Пантелеймоненко, В. Шевченко та інші українські економісти. В останніх доступних публікаціях є матеріали щодо принципів, за якими кооперативи створюються і здійснюють свою діяльність [3], сприятливих умов, необхідних для розвитку сільськогосподарської кооперації [1], та ін. Проте, незважаючи на численні публікації по даній тематиці, ця проблема залишається до кінця невирішеною і потребує подальшого наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарська кооперація - система сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу.

Сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві та обслуговування переважно членів кооперативу.

Кооперативи створюються і здійснюють свою діяльність за такими принципами:

- добровільність членства фізичних і юридичних осіб в кооперативі та безперешкодний вихід з нього;
- обов'язкова трудова участь членів у діяльності виробничого кооперативу;
- обов'язкова участь членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу;
- відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає користуватися послугами цього кооперативу та у разі потреби погоджується брати участь у фінансуванні його на умовах, встановлених статутом кооперативу;
- демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом "один член кооперативу - один голос";
- обмеження виплат часток доходу на паї;
- розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі в діяльності кооперативу;
- контроль членів кооперативу за його роботою в порядку, передбаченому статутом цього кооперативу [3].

Для розвитку кооперації, необхідні сприятливі умови. Це:

- визнання державою демократичного характеру виробництва, коли можливий вільний вибір і здійснення будь-якого виду економічної діяльності;
- існування правового статусу захисту кооперативів і скасування будь-якого державного втручання в їх господарську діяльність;
- визнання та функціонування різних форм власності, в тому числі й приватної;
- наявність гнучкого економічного механізму та пільгової податкової підтримки;
- підтримка державою ідеології стосовно конкретних форм кооперації і широка популяризація її переваг;
- цільова кредитна допомога держави у становленні кооперативів, розумне поєднання соціально-економічних інтересів держави й учасників кооперації [1].

Основна ідея сільськогосподарської кооперації є простою й обумовлюється трьома моментами:

- об'єктивно існують переваги крупного виробництва над дрібним;
- організаційні, економічно-ресурсні й інші межі кожного підприємства (окремого виробника) не дають змоги повного розвитку процесів концентрації й спеціалізації у них з метою нарощування масштабів конкретної галузі;
- кооперація дає можливість для розвитку процесів концентрації та спеціалізації господарства на виробництві конкретного виду продукції, поза згаданими межами, внаслідок об'єднання їх зусиль у формі взаємовигідної співпраці з метою одержання максимального ефекту на використуванні ресурси кожного з учасників кооперації [4, 2].

Сільськогосподарські кооперативи є своєрідними формами взаємодопомоги селян, які дають можливість їм відмовитися від послуг великої кількості посередників. Селяни є водночас і власниками, і користувачами таких кооперативів. Кооператив обслуговує тільки своїх членів-клієнтів і діє лише в їх інтересах. Крім того, у розвинених країнах з ринковою економікою кооперативи ведуть широку консультаційно-інформаційну діяльність на базі використання розгалуженої мережі установ та служб, пов'язаних з науково-дослідницькою роботою, впровадженням досягнень науки у виробничу практику [4].

Важливим завданням обслуговуючої кооперації сільськогосподарських товаровиробників є протистояння безконтрольному поширенню непродуктивного торговельно-посередницького бізнесу, що «знекровлює» сільське господарство і тим самим сприяє відтоку фінансових ресурсів з агропромислового виробництва, посилює проблему диспаритету цін через встановлення непомірно високих цін на матеріально-технічні ресурси і безпідставно занижених цін на сільськогосподарську продукцію [2].

Обслуговуюча кооперація покликана надати товаровиробникам можливість отримувати прибутки не тільки безпосередньо від сільськогосподарського виробництва, а й від подальшого руху виробленої ними продукції, брати участь у великомасштабному бізнесі, використовувати професійних управлінців, розподіляти ризик, контролювати канали збуту своєї продукції і матеріально-технічного постачання, впливати на ціни шляхом формування великих партій продукції і застосування сучасних маркетингових методів і технологій, бути рівноправними партнерами у конкурентному ринковому середовищі [5].

Відповідно до статті 3 законопроекту “Про розвиток кооперації у сільському господарстві України” держава забезпечує підтримку кооперуванню власників земель сільськогосподарського призначення та виробників сільськогосподарської продукції у сферах:

- виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції;
- забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
- підвищення родючості та охорони земель;
- сільського та зеленого туризму [6].

Земля кооперативу складається із земельних ділянок, наданих кооперативу в користування або придбаних ним у власність. Право кооперативу на землю зберігається і в разі входження його до складу кооперативного об'єднання. За претензіями кредиторів звернення стягнення на земельні ділянки, надані кооперативу в користування, не допускається. Земельні відносини в кооперативі регулюються Земельним кодексом України та законами України.

В умовах, коли земельні паї подрібнюються, кооперативна форма організації аграрного виробництва дозволяє зберегти переваги ефекту масштабу, підвищити ефективність та конкурентоспроможність невеликих

приватних селянських господарств, рівень доходності яких відчутно відстає від результативності крупних агроформувань.

Вдосконалення законодавства, визнання суспільством і державна допомога у формуванні матеріально-технічної бази кооперативних підприємств - основні умови ефективного розвитку кооперації в Україні. Оскільки, головна мета кооперації - допомога сільськогосподарським товаровиробникам у розвитку їх економіки.

Висновки. Важливим елементом у розвитку ринкових відносин в Україні є створення і функціонування на її території сільськогосподарських кооперацій, які допомагають селянам та дають можливість відмовитися від послуг великої кількості посередників. В основі цих кооперацій лежить самостійна ініціатива, яка об'єднує партнерів майном, управлінням, розподілом доходів, а також ризиком.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / Розвиток сільськогосподарської кооперації та її організаційні форми – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: studentbooks.com.ua/content/view/731/39/1/3/.

2. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств / Кооперація в сільському господарстві – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pidruchniki.ws/1120061136293/ekonomika/kooperatsiya_silskomu_gospodarstvi.

3. Закон України “Про сільськогосподарську кооперацію” № 3384-VI (3384-17) від 19.05.2011, ВВР, 2011, №46, ст.512 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр.

4. Зінченко Т.В. Кредитна кооперація у сільському господарстві – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nauka.kushnir.mk.ua/?p=34682.

5. Основи кооперації у сільському господарстві – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bestkonspekt.narod.ru/kooper_2.htm.

6. Проект Закону України “Про розвиток кооперації у сільському господарстві України” від 23 березня 2012 року за № 10257 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LF7WX00A.html

Summary

Kushnir L.P., Tsvayh H.I.

DEVELOPMENT COOPERATION IN AGRICULTURE UKRAINE

The article examines the legal framework of agricultural cooperation, favorable conditions necessary for the development of cooperation and the principles on which cooperatives are created and operate.

Key words: *economic relations, cooperation, agriculture, agricultural cooperatives, agricultural producers.*

Рецензент – к.е.н., доцент Батюк Б.Б.